

ним сортам і гібридам, оскільки саме національні сорти становлять продовольчу безпеку держави. Це необхідно, перш за все, для підтримки і розвитку національних наукових селекційних програм та насінництва, що є одним з елементів забезпечення продовольчої безпеки країни та її експортного потенціалу.

УДК 341.2:631.526(477)

Худолій Л.В.,^{1*} Троян В.І., Васьківський Б.С.²

¹ Український інститут експертизи сортів рослин,
вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна

² Національний університет біоресурсів і природокористування України,
вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041, Україна

* e-mail: hydoliyl4@gmail.com

ПРИВЕДЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАВ НА СОРТИ РОСЛИН У ВІДПОВІДНІСТЬ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ НОРМАМИ І СТАНДАРТАМИ

Верховною Радою України 08.12.2015 року прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо приведення законодавства України у сфері насінництва та розсадництва у відповідність з європейськими та міжнародними нормами і стандартами». Метою прийняття цього Закону є запровадження процедури реєстрації сортів та сертифікації насіння, які відповідатимуть найкращим європейським та міжнародним стандартам.

Головними елементами законодавства Європейського Союзу в сфері насінництва є: а) реєстрація сортів та б) сертифікація насіння. Тому вихід України як рівноправного партнера на міжнародний ринок вимагає досягнення українським законодавством еквівалентності нормам ЄС. В частині реєстрації сортів рослин вищезазначеним Законом внесені зміни до Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» де введено поняття «Компетентного органу» – центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони прав на сорти рослин, а також визначено, що за бажанням заявника експертиза заявки на сорт рослин може проводитися експертними закладами. Статтею 1 Закону визначено, що експертний заклад – підприємство, установа або організація, уповноважені Компетентним органом на виконання окремих повноважень у сфері охорони прав на сорти рослин. На виконання цієї вимоги наказом Компетентного органу від 02.11.2017 № 591, який зареєстрований в Міністерстві юстиції України 24 листопада 2017 р. за № 1430/31298 затверджено «Порядок підтвердження підприєм-

ствами, установами, організаціями відповідного рівня компетентності, вимоги щодо кількості кваліфікованого персоналу, який працює на постійній основі, вимоги до фінансових та матеріальних ресурсів, акредитованих лабораторій та системи управління якістю, переліку документів, необхідних для отримання уповноваження, та порядку їх подачі». Частиною 7 статті 9 Закону обмежено право експертних закладів на виконання повноважень щодо прийняття рішень щодо заявок; видачі охоронних документів, що засвідчують права на сорт; затвердження нормативних документів галузевого призначення на продукцію, процеси, послуги у разі відсутності національних стандартів або необхідності встановлення вимог, що перевищують чи доповнюють вимоги національних стандартів; надання державного замовлення на проведення науково-технічної експертизи у сфері прав на сорти рослин та представництва інтересів України з питань охорони прав на сорти рослин у міжнародних організаціях.

На виконання зміни до статті 14 Кабінетом Міністрів України прийнята Постанова від 7 грудня 2016 р. № 918 «Про затвердження Критеріїв заборони поширення сортів рослин в Україні».

Суттєві зміни, що дали результат в частині спрощення процедури подання та експертизи заявки на сорт рослин внесені до статті 20. Так, частиною 1 цієї статті визначено, якщо заявника можна ідентифікувати як селекціонера на підставі інформаційного обміну між компетентними органами держав-учасниць або державами – членами Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин, договір про передачу права на подання заявки не вимагається. Нова редакція Правил складання та подання заявки на сорт рослин, що затверджені наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України 28 лютого 2018 року № 110, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 05 липня 2018р. за № 781/32233 в цій частині передбачає таку норму лише для випадків, коли заявником вже набуті права на сорт рослин (пункт 5 розділу V Правил).

Абзацом другим частини четвертої зазначеної вище статті передбачений особливий порядок затребування зразків посадкового матеріалу батьківських компонентів об'єкта заявки. На виконання цієї вимоги Постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 року № 7506 затверджений Порядок затребування зразків посадкового матеріалу батьківських компонентів об'єкта заявки. Вперше введена в Законі така норма дозволяє значно оптимізувати кваліфікаційну експертизу гібридів сільськогосподарських культур, а норма абзацу третього цієї статті дозволяє скоротити термін експертизи на відмінність однорідність та стабільність батьківських компонентів гібридів за рахунок надання можливості заявникам подати клопотання щодо врахування результатів експертизи, проведеної компетентним органом будь-якої іншої держави-учасниці.

Особлива увага приділена законодавцем термінам проведення науково-технічної експертизи заявки. Так, статтею 26 Закону визначений 10-денний термін від дати подання заявки для надання заявникам повідомлення про прийняття заявки до розгляду та ввезення дослідних зразків сортів для цілей експертизи; повідомлення щодо сум зборів та реквізити для сплати; повідомлення про неподання заявки на сорт рослин; експертного висновка про позитивні результати формальної експертизи та початок кваліфікаційної експертизи. Положенням цієї статті також визначено, що перше повідомлення про результати формальної експертизи повинно бути надіслано Компетентним органом заявникові не пізніше трьох місяців з дати одержання ним матеріалів заявки. Змінами до статті 27, яка регулює проведення кваліфікаційної експертизи сорту рослин передбачено право експертного закладу отримувати оплату послуг з проведення кваліфікаційної експертизи на договірних умовах, проте 26, 29 та інші статті Закон визначають також необхідність сплати зборів за певні дії, що стосуються експертизи сорту рослин, в тому числі й кваліфікаційної.

Серед нововведень також є норма частини 2 статті 28 Закону, яка надає право заявникам при поданні заявки на сорт рослин зазначати в матеріалах заявки селекційний код як назву сорту. Проте, практика показала, що ця норма призвела лише до збільшення документообігу при проведенні експертизи назви сорту. Також вперше на законодавчому рівні визначено, що власник майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту має право передати своє право на поширення сорту на підставі договору будь-якій особі (доповнення до статті ст. 38). Крім цього, власник майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту отримав і зобов'язання щодо добросовісного користуватися своїми майновими правами, забезпечення збереженості сорту чи його вихідних компонентів, надання інформації, документи, матеріал, зразки сорту, що охороняється (у тому числі батьківські компоненти сорту) на запит Компетентного органу (ст. 48).

Таким чином, зміни що були внесені до Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» дозволили оптимізувати певні етапи проведення науково-технічної експертизи, зменшити терміни проведення експертизи та кількість документів заявки на сорт рослин, які подаються до Компетентного органу. Проте, для забезпечення еквівалентності процедури набуття прав на сорт рослин до європейської практики необхідно ще багато чого зробити на законодавчому рівні.